C/2024/1592

5.3.2024

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Αναθεώρηση της οδηγίας για τα δικαιώματα των θυμάτων»

[COM(2023) 424 final — 2023/0250 (COD)]

(C/2024/1592)

Εισηγήτρια: η κ. **Dovilė JUODKAITĖ**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 18.8.2023
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	21.11.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	14.12.2023
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	583
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	206/1/3

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επικροτεί την προτεινόμενη αναθεώρηση της οδηγίας για τα δικαιώματα των θυμάτων. Η εν λόγω πρόταση μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των δικαιωμάτων των θυμάτων και να καταστήσει τις δικαστικές αρχές πιο αποτελεσματικές και οικονομικά αποδοτικές μακροπρόθεσμα.

1.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία των τροποποιήσεων για τη βελτίωση της ατομικής αξιολόγησης των θυμάτων και της υποστήριξής τους καθ' όλη τη δικαστική διαδικασία. Μολονότι δεν θα πρέπει να υπάρχει ιεράρχηση μεταξύ των θυμάτων και των ειδών εγκλημάτων, ορισμένα θύματα ενδέχεται να χρειάζονται πρόσθετα μέτρα υποστήριξης και προστασίας. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να καταρτίσει λεπτομερείς κατευθυντήριες γραμμές με τα κράτη μέλη σχετικές με τις διάφορες αρχές που θα διενεργούν την αξιολόγηση.

1.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά την ενίσχυση των υποχρεώσεων επιμόρφωσης των επαγγελματιών στα των δικαιωμάτων των θυμάτων και εισηγείται στην Επιτροπή να παράσχει καθοδήγηση και πρότυπα ποιότητας για την υποστήριξή τους. Θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών στα της ποιοτικής υποστήριξης, μεταξύ άλλων σχετικά όσον αφορά την επιμόρφωση ψυχολόγων και επαγγελματιών.

1.4. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλαισίου επικοινωνίας σε κάθε κράτος μέλος, με στόχο τη βελτίωση της πρόσβασης σε πληροφόρηση.

1.5. Η ΕΟΚΕ διαφωνεί με τη συμπερίληψη των ζητημάτων ψυχικής υγείας στον κατάλογο των εγκλημάτων και των επικίνδυνων συμπεριφορών όσον αφορά την αξιολόγηση του κινδύνου που προέρχεται από τον δράστη στο πλαίσιο της ατομικής αξιολόγησης. Η αναφορά αυτή θα πρέπει να απαλειφθεί από το κείμενο.

1.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το δικαίωμα επανεξέτασης των αποφάσεων που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων σχετικά με τη διερμηνεία κατά τη διάρκεια των ακροαματικών διαδικασιών, και καλεί τα κράτη μέλη να μεριμνήσουν ώστε τα θύματα να ενημερώνονται δεόντως ως προς το δικαίωμα αυτό, καθώς και να λάβουν μέτρα έτσι ώστε οι εν λόγω επανεξετάσεις να πραγματοποιούνται χωρίς καθυστέρηση.

1.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση διευκόλυνσης της δυνατότητας των θυμάτων να λαμβάνουν αποζημίωση. Η ΕΟΚΕ συνιστά στα κράτη μέλη να ανταλλάξουν τις ορθές πρακτικές τους όσον αφορά την ανάπτυξη ισχυρών προγραμμάτων αποζημίωσης, λαμβάνοντας υπόψη τις δημοσιονομικές επιπτώσεις των εν λόγω προγραμμάτων.

1.8. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να διαθέσουν επαρκή χρηματοδότηση για τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο και την εφαρμογή της οδηγίας και εισηγείται στην Επιτροπή να εγγυηθεί ότι η ενωσιακή χρηματοδότηση θα ενισχυθεί και θα χρησιμοποιηθεί για την εφαρμογή της.

1.9. Για την παρακολούθηση της εφαρμογής, η Επιτροπή θα πρέπει να υποστηρίξει τα κράτη μέλη στη συλλογή δεδομένων, μεταξύ άλλων με την εκπόνηση κοινών προτύπων, την ανάλυση των δεδομένων και μορφότυπους υποβολής τους.

2. **Ιστορικό της γνωμοδότησης**

2.1. Η οδηγία για τα δικαιώματα των θυμάτων ([1]) εκδόθηκε το 2012 για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικών με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας σε ολόκληρη την ΕΕ ([2]). Η νομική βάση για τον καθορισμό ελάχιστων προτύπων σχετικών με τα δικαιώματα τόσο των ατόμων σε ποινικές διαδικασίες όσο και των θυμάτων εγκληματικών πράξεων κατοχυρώνεται στο άρθρο 82 παράγραφος 2 στοιχείο γ) της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ).

2.2. Το 2020, η Επιτροπή προέβη σε αξιολόγηση της εφαρμογής της οδηγίας για τα δικαιώματα των θυμάτων, εγκρίνοντας την έκθεση αξιολόγησης στις 11 Μαΐου 2020 ([3]). Η έκθεση αποκάλυψε ότι πολλά κράτη μέλη δεν είχαν μεταφέρει πλήρως την οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο έως την προθεσμία μεταφοράς της στις 16 Νοεμβρίου 2015. Η Επιτροπή κίνησε συνολικά 26 διαδικασίες επί παραβάσει λόγω ελλιπούς μεταφοράς ([4]), οι περισσότερες από τις οποίες έχουν πλέον περατωθεί. Τα ζητήματα κυμαίνονταν από την απουσία ή την η συμμόρφωση με τον ορισμό, τις δυσκολίες στη μεταφορά και την εφαρμογή της πρόσβασης σε πληροφόρηση, ζητήματα σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματα ([5]) και την πρόληψη της δευτερογενούς θυματοποίησης κατά τη διάρκεια της ποινικής έρευνας, την ατομική αξιολόγηση των θυμάτων και την ειδική προστασία των θυμάτων με ειδικές ανάγκες έως τη συλλογή δεδομένων.

2.3. Για τη βελτίωση της εφαρμογής της οδηγίας και την παροχή καλύτερης προστασίας στα θύματα όλων των εγκλημάτων στην ΕΕ, η Επιτροπή ενέκρινε την πρώτη στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα των θυμάτων (2020-2025) στις 24 Ιουνίου 2020. Στη στρατηγική, η Επιτροπή δεσμεύτηκε ότι θα αξιολογήσει τα μέσα της ΕΕ και τις πιθανές ελλείψεις τους «και, εφόσον απαιτείται, θα υποβάλει νομοθετικές προτάσεις έως το 2022 για την περαιτέρω ενίσχυση των δικαιωμάτων των θυμάτων».

2.4. Η αναθεώρηση της οδηγίας περιλάμβανε διεξοδική διαδικασία διαβούλευσης, συμπεριλαμβανομένης δημόσιας διαβούλευσης και ειδικής διαβούλευσης με τους συναρμοδίους της Πλατφόρμας για τα δικαιώματα των θυμάτων. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη διαδικασία αυτή, επισημαίνοντας ότι η δημοσίευση της πρότασης ζητήθηκε από τις οργανώσεις για τα δικαιώματα των θυμάτων και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ([6]).

3. **Γενικές παρατηρήσεις**

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση αναθεώρησης της οδηγίας, η οποία περιλαμβάνει τροποποιήσεις για την ενίσχυση των δικαιωμάτων των θυμάτων εγκληματικών πράξεων σε διάφορους τομείς, καθώς και διάφορες νομοθετικές διατάξεις, οι οποίες θα συμβάλουν σε πιο ανθεκτικές κοινωνίες και στην καλύτερη λειτουργία των δικαστικών αρχών.

3.2. Η αναθεώρηση της οδηγίας συνάδει με άλλες νομοθετικές πράξεις και πολιτικές της ΕΕ, όπως η στρατηγική για την ενίσχυση της εφαρμογής του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ ([7]), καθώς και με τις προσπάθειες τα δικαιώματα και οι αξίες της ΕΕ να καταστούν πιο απτά σε τομείς όπως τα δικαιώματα των θυμάτων και η πρόσβαση στη δικαιοσύνη, όπως επισήμανε η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότηση με θέμα «Εφαρμογή του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων» ([8]).

3.3. Η ΕΟΚΕ συγχαίρει την Επιτροπή για τον συνυπολογισμό της ψηφιοποίησης και της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών στην πρόταση. Η χρήση ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας βάσει του άρθρου 26 στοιχείο β) μπορεί να φέρει τα θύματα πιο κοντά στη δικαιοσύνη, ενώ ευθυγραμμίζεται με την πολιτική ψηφιοποίησης της Επιτροπής, συμπεριλαμβανομένης της ψηφιοποίησης της δικαιοσύνης.

3.4. Παρά τις θετικές αυτές πτυχές, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η χρήση ψηφιακών εργαλείων και τεχνολογιών θα πρέπει πάντοτε να είναι προαιρετική για τα θύματα. Ορισμένα θύματα, όπως τα άτομα χωρίς καθόλου ψηφιακό γραμματισμό ή με περιορισμένο ψηφιακό γραμματισμό, ενδέχεται να μην είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν αυτά τα εργαλεία και τις τεχνολογίες επικοινωνίας. Τα θύματα εγκληματικών πράξεων θα πρέπει πάντοτε να έχουν στη διάθεσή τους και μη ψηφιακές επιλογές.

3.5. Ενώ η οδηγία είναι οριζόντια και εφαρμόζεται για όλα τα θύματα εγκληματικών πράξεων, είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι οι περιθωριοποιημένες ομάδες διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο να πέσουν θύματα — μεταξύ άλλων, εγκλημάτων βίας και εγκλημάτων μίσους, και ότι είναι λιγότερο πιθανό να καταγγείλουν αξιόποινες πράξεις, να αποκτήσουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη και να λάβουν επαρκή υποστήριξη. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της παροχής ολοκληρωμένων δικαιωμάτων, υποστήριξης και υπηρεσιών στα θύματα, που να συνυπολογίζουν την πολυμορφία των θυμάτων και την πολυμορφία των εγκλημάτων, μεταξύ άλλων μέσω ειδικών δράσεων.

([1]) Οδηγία 2012/29/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2012, για τη θέσπιση ελάχιστων προτύπων σχετικά με τα δικαιώματα, την υποστήριξη και την προστασία θυμάτων της εγκληματικότητας και για την αντικατάσταση της απόφασης-πλαισίου 2001/220/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ L 315 της 14.11.2012, σ. 57).

([2]) Η οδηγία εφαρμόζεται σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, εκτός από τη Δανία, που επέλεξε να εξαιρεθεί.

([3]) COM(2020) 188 final (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2020:188:FIN).

([4]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_23_3724

([5]) Ειδικότερα, ελλείψεις στην εφαρμογή του άρθρου 17 παράγραφος 3 σχετικές με τη μέριμνα ότι η καταγγελία διαβιβάζεται χωρίς καθυστέρηση στο κράτος στο οποίο διαπράχθηκε η αξιόποινη πράξη.

([6]) https://victim-support.eu/news/joint-statement-for-european-day-for-victims-of-crime/

([7]) ΕΕ C 326 της 26.10.2012, σ. 391.

([8]) ΕΕ C 341 της 24.8.2021, σ. 50.

3.6. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την απόφαση της Επιτροπής να δώσει μεγαλύτερη έμφαση στα ευάλωτα θύματα, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ατομικής αξιολόγησης των ειδικών αναγκών, την παροχή δωρεάν ψυχολογικής βοήθειας και την προσθήκη ειδικών μέτρων και απαιτήσεων για τα ανήλικα θύματα και τα θύματα με αναπηρία. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης την απόφαση να διευκολυνθεί η καταγγελία αξιόποινων πράξεων για τους παράτυπους μετανάστες, με την απαγόρευση της διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σχετικά με το καθεστώς διαμονής του θύματος στις μεταναστευτικές αρχές, εάν τα δεδομένα αυτά έχουν συλλεχθεί ως αποτέλεσμα της καταγγελίας αξιόποινης πράξης.

3.7. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, ενώ η πρόταση απαιτεί από τις αρχές να διασφαλίζουν ότι οι ατομικές αξιολογήσεις λαμβάνουν υπόψη τα προσωπικά χαρακτηριστικά των θυμάτων, συμπεριλαμβανομένου του βιολογικού και του κοινωνικού φύλου, δεν περιλαμβάνει μια ολοκληρωμένη διάσταση του φύλου και δεν παρέχει μια προσέγγιση με βάση το φύλο για την υποστήριξη, πέραν των θυμάτων έμφυλης βίας. Οι γυναίκες σε όλη τους την πολυμορφία είναι θύματα εγκληματικών πράξεων πέραν της έμφυλης και της εξ οικείων βίας, και, συνεπώς, οι υπηρεσίες και η κατάρτιση των επαγγελματιών θα πρέπει να περιλαμβάνουν τη διάσταση του φύλου, ώστε να λαμβάνονται υπόψη τα δικαιώματα και οι ανάγκες τους.

3.8. Η ΕΟΚΕ επικροτεί θερμά το άρθρο 26δ σχετικά με τα μέσα έννομης προστασίας, το οποίο θα υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν ότι τα θύματα διαθέτουν αποτελεσματικά μέσα έννομης προστασίας βάσει του εθνικού δικαίου σε περίπτωση παραβίασης των δικαιωμάτων τους που απορρέουν από την οδηγία. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να λάβουν μέτρα για την πληροφόρηση των θυμάτων σχετικά με το δικαίωμά τους σε μέσα έννομης προστασίας, καθώς και να διασφαλίσουν την ταχεία λήψη αποφάσεων και παροχή μέσων έννομης προστασίας.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις σχετικά με τις πέντε κύριες κατηγορίες δικαιωμάτων των θυμάτων**

4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η αναθεώρηση της οδηγίας θέτει ειδικούς στόχους όσον αφορά τη βελτίωση των πέντε κατηγοριών δικαιωμάτων των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, ειδικότερα του δικαιώματος πληροφόρησης, του δικαιώματος υποστήριξης και προστασίας με βάση τις ατομικές ανάγκες των θυμάτων, των δικονομικών δικαιωμάτων και του δικαιώματος έκδοσης απόφασης για χορήγηση αποζημίωσης. Τα δικαιώματα αυτά είναι θεμελιώδη για τη διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων των θυμάτων, από τη στιγμή που διαπράττεται ένα έγκλημα, έως το τέλος της νομικής διαδικασίας.

4.2. Το δικαίωμα πληροφόρησης ενισχύεται μέσω διαφόρων διατάξεων. Το άρθρο σχετικά με τα «πρωτόκολλα μέσω εθνικού συντονισμού και συνεργασίας» ορίζει ότι τα ειδικά πρωτόκολλα θα πρέπει να αποσκοπούν στη διασφάλιση του δικαιώματος πληροφόρησης των θυμάτων, συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων που τελούν υπό κράτηση. Οι πληροφορίες πρέπει να προσαρμόζονται στις μεταβαλλόμενες ατομικές ανάγκες των θυμάτων, «δεδομένου ότι οι πληροφορίες αυτές είναι απλές και εύκολα κατανοητές, παρέχονται εγκαίρως, επαναλαμβάνονται με την πάροδο του χρόνου, σε πολλαπλές μορφές, μεταξύ άλλων προφορικά, γραπτά και ηλεκτρονικά». Η πρόταση προβλέπει επίσης νέες υποχρεώσεις όσον αφορά τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας και τη δημιουργία τηλεφωνικών γραμμών βοήθειας και ιστοτόπων για τη βελτίωση της πρόσβασης σε πληροφόρηση. Επιπλέον, προβλέπει την υποχρέωση να διασφαλίζεται ότι τα θύματα μπορούν να καταγγέλλουν αξιόποινες πράξεις με τη χρήση «εύκολα προσβάσιμων και εύχρηστων τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών», αλλά δεν εγγυάται «ασφαλείς και εμπιστευτικές διαδικασίες καταγγελίας», όπως προβλέπεται στο άρθρο 5α παράγραφος 4. Το άρθρο 10α αναφέρεται στην παροχή συνδρομής στους χώρους του δικαστηρίου για την παροχή πληροφοριών στα θύματα.

4.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το δικαίωμα πληροφόρησης είναι θεμελιώδες για την άσκηση των επακόλουθων δικαιωμάτων των θυμάτων. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλαισίου επικοινωνίας σε κάθε κράτος μέλος. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν μέτρα για την ενημέρωση ως προς το δικαίωμα πληροφόρησης των θυμάτων, ιδίως δε της πληροφόρησης των θυμάτων που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν τις περισσότερες δυσκολίες όσον αφορά τον καθορισμό ενός εγκλήματος, την απόκτηση πληροφοριών και την άσκηση των δικαιωμάτων τους, όπως οι διακινούμενοι εργαζόμενοι ([9]) ή άλλες περιθωριοποιημένες ομάδες, όπως τα άτομα με αναπηρία που ζουν σε ιδρύματα, τα παιδιά και όσοι βρίσκονται αντιμέτωποι με πολλαπλές δυσκολίες και διακρίσεις, και τα οποία διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο εκμετάλλευσης, βίας και κακοποίησης.

4.4. Η απόκτηση ανύπαρκτων ή περιορισμένων επακόλουθων πληροφοριών σχετικά με την υπόθεσή τους είναι ένα ακόμη ζήτημα που αντιμετωπίζουν τα θύματα εγκληματικών πράξεων. Ενώ το προτεινόμενο κείμενο αναφέρεται σε πληροφορίες σε «πολλαπλές μορφές», δεν υπάρχει αυστηρή υποχρέωση όσον αφορά τη γλώσσα και τη μετάφραση, ούτε ρητή και πρωταρχική υποχρέωση των κρατών μελών να παρέχουν στα θύματα πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο της υπόθεσής τους ([10]). Η ΕΟΚΕ συνιστά στα θεσμικά όργανα της ΕΕ να συμπεριλάβουν αυστηρότερες διατάξεις που θα διασφαλίζουν ότι όλα τα θύματα μπορούν να λαμβάνουν εγκαίρως, καθ' όλη τη διαδικασία, πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματά τους και την υπόθεσή τους, σε γλώσσα και μορφή που τους είναι ευπρόσιτες και εύληπτες.

([9]) Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA), «Underpinning victims' rights: support services, reporting and protection» [Στήριξη των δικαιωμάτων των θυμάτων: υπηρεσίες υποστήριξης, καταγγελία και προστασία], (2023): η έκθεση αποκάλυψε ότι οι διακινούμενοι εργαζόμενοι έχουν ελάχιστη επαφή με άτομα εκτός του χώρου εργασίας τους και δεν έχουν πληροφόρηση σχετικά με τη βοήθεια που μπορούν να λάβουν, όταν είναι θύματα σοβαρής εκμετάλλευσης.

([10]) Το άρθρο 10 στοιχείο β) της αναθεωρημένης οδηγίας αναφέρεται αποκλειστικά σε πληροφορίες σχετικά με αποφάσεις που λαμβάνονται στο πλαίσιο δικαστικών διαδικασιών και επηρεάζουν τα θύματα «άμεσα».

4.5. Είναι θετικό το γεγονός ότι η Επιτροπή απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν έγκαιρες και ατομικές αξιολογήσεις, οι οποίες ξεκινούν κατά την πρώτη επαφή του θύματος με τις αρμόδιες αρχές. Η πρόταση περιγράφει λεπτομερώς τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την ατομική αξιολόγηση, συμπεριλαμβανομένης της σχέσης με τον δράστη και των χαρακτηριστικών του, και περιλαμβάνει την προσοχή που πρέπει να δίνεται στα θύματα που εμπίπτουν σε περισσότερες από μία κατηγορίες ευπάθειας και/ή εγκλήματος. Ωστόσο, δεν είναι σαφές για την ΕΟΚΕ με ποιον τρόπο οι αρχές θα πρέπει να επικαιροποιούν την αξιολόγηση «σε τακτά χρονικά διαστήματα» ([11]). Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να καταρτίσει λεπτομερείς κατευθυντήριες γραμμές με τα κράτη μέλη σχετικά με τις διάφορες αρχές που θα διενεργούν την αξιολόγηση, προκειμένου να διασφαλιστεί μεγαλύτερη σαφήνεια όσον αφορά τις υποχρεώσεις τους, όπως απαιτείται για τα θύματα βίας και εξ οικείων βίας στο πλαίσιο της προτεινόμενης οδηγίας για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της εξ οικείων βίας (άρθρο 23).

4.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η πρόταση βελτιώνει την υποστήριξη και την προστασία με βάση τις ατομικές ανάγκες των θυμάτων μέσω ενισχυμένης ατομικής αξιολόγησης των θυμάτων για τον προσδιορισμό ειδικών αναγκών υποστήριξης και προστασίας, καθώς και μέσω διατάξεων που διευκολύνουν την πρόσβαση των ευάλωτων θυμάτων σε εξειδικευμένη υποστήριξη. Η έκθεση αξιολόγησης κατέδειξε ότι το προηγούμενο κείμενο της οδηγίας δεν ήταν αποδοτικό όσον αφορά τη διασφάλιση της αποτελεσματικής υποστήριξης όλων των θυμάτων ([12]). Εάν δεν προσδιορίζονται οι ανάγκες των θυμάτων, η υποστήριξη ενδέχεται να μην παρέχεται επαρκώς.

4.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης τις διατάξεις σχετικά με τις υπηρεσίες υποστήριξης, ιδίως τον προορατικό ρόλο που πρέπει να διαδραματίζουν οι αρχές ώστε να διασφαλίζουν ότι οι αρμόδιες υπηρεσίες γενικής και εξειδικευμένης υποστήριξης επικοινωνούν με τα θύματα, καθώς και την υποχρέωση να διασφαλίζεται ότι οι υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων παραμένουν σε λειτουργία σε περιόδους κρίσης. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη συμπερίληψη διατάξεων ώστε να διασφαλιστεί καλύτερη υποστήριξη, για παράδειγμα το δικαίωμα σε δωρεάν ψυχολογική υποστήριξη για όσο διάστημα κρίνεται αναγκαίο κατά την αξιολόγηση, το δικαίωμα σε ειδική, διυπηρεσιακή υποστήριξη για τα ανήλικα θύματα και τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

4.8. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι μέτρα προστασίας περιλαμβάνονται διεξοδικά στην πρόταση. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τη συμπερίληψη των ζητημάτων ψυχικής υγείας στον κατάλογο των εγκλημάτων και των επικίνδυνων συμπεριφορών όσον αφορά την αξιολόγηση του κινδύνου που προέρχεται από τον δράστη στο πλαίσιο της ατομικής αξιολόγησης. Ο στιγματισμός και οι διακρίσεις που σχετίζονται με την ψυχική υγεία εξακολουθούν να επικρατούν και θα πρέπει να εξαλειφθούν, όπως επισημαίνεται στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Μέτρα για τη βελτίωση της ψυχικής υγείας» ([13]). Η ΕΟΚΕ ζητεί η αναφορά στην κατάσταση ψυχικής υγείας του δράστη να απαλειφθεί από το κείμενο. Θα πρέπει να περιλαμβάνονται μόνο παράγοντες που συνδέονται με την επικινδυνότητα ενός ατόμου.

4.9. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι δεν περιλαμβάνεται καμία πρόταση σχετικά με την κατάρτιση των επαγγελματιών που έρχονται σε επαφή με τα θύματα, μεταξύ άλλων όσον αφορά την αξιολόγηση, τα δικαιώματα των θυμάτων με ειδικές ανάγκες και τον τρόπο παροχής πληροφοριών και επικοινωνίας με τα θύματα. Η ΕΟΚΕ συνιστά τη θέσπιση αυστηρότερων υποχρεώσεων σχετικά με την κατάρτιση των επαγγελματιών και καλεί την Επιτροπή να αναπτύξει ειδικές κατευθυντήριες γραμμές για τη διενέργεια ατομικών αξιολογήσεων των θυμάτων εγκληματικών πράξεων, καθώς και πρότυπα ποιότητας για την υποστήριξη. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι είναι σημαντικό οι ψυχολόγοι να αποκτούν επίγνωση της διαταραχής μετατραυματικού στρες, ώστε να ανταποκρίνονται στις ειδικές ανάγκες εν προκειμένω, και ζητεί την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σε ολόκληρη την Ευρώπη σχετικών με την παροχή ποιοτικής υποστήριξης.

4.10. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία της σωστής συνοδείας και παροχής συμβουλών στα θύματα καθ' όλη τη διαδικασία. Ωστόσο, επισημαίνει ότι το κείμενο του άρθρου 10α παρέχει στις κρατικές αρχές μεγάλο περιθώριο εκτίμησης του τι μπορεί να συνιστά «συνδρομή στους χώρους του δικαστηρίου», γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικούς βαθμούς ποιότητας της παρεχόμενης συνδρομής. Η συνοδεία των θυμάτων καθ' όλη τη διαδικασία πρέπει να είναι πιο αποδοτική όσον αφορά τη διασφάλιση της συνεχούς υποστήριξης των θυμάτων έως το πέρας της διαδικασίας.

4.11. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το δικαίωμα επανεξέτασης των αποφάσεων που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων σχετικά με τη διερμηνεία κατά τη διάρκεια των ακροαματικών διαδικασιών και σχετικά με ειδικά μέτρα προστασίας. Η δυνατότητα των θυμάτων να προσβάλλουν αποφάσεις που τα αφορούν ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς τους στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας είναι ουσιαστική για την ενεργό συμμετοχή τους στην απονομή δικαιοσύνης. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να μεριμνούν ότι τα θύματα θα ενημερώνονται δεόντως ως προς το δικαίωμά τους σε επανεξέταση της απόφασης, καθώς και να λαμβάνουν μέτρα έτσι ώστε οι εν λόγω επανεξετάσεις να πραγματοποιούνται χωρίς καθυστέρηση.

([11]) Τροποποίηση του άρθρου 22 παράγραφος 7.

([12]) Οι οργανώσεις υποστήριξης θυμάτων προειδοποίησαν ότι η αξιολόγηση των ατομικών αναγκών δεν διενεργείται πάντοτε. Βλέπε Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής SWD(2022) 179 final (αξιολόγηση της οδηγίας 2012/29/ΕU) (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022SC0179)· σ. 70· ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) επισήμανε ότι η αστυνομία συχνά δεν διενεργεί την αξιολόγηση συστηματικά και τακτικά. FRA, «Underpinning victims' rights: support services, reporting and protection» (Στήριξη των δικαιωμάτων των θυμάτων: υπηρεσίες υποστήριξης, καταγγελία και προστασία) (2023), σ. 40.

([13]) ΕΕ C 349 της 29.9.2023, σ. 100.

4.12. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ενίσχυση των δικαιωμάτων των θυμάτων που διαμένουν σε άλλο κράτος μέλος μέσω της χρήσης βιντεοδιάσκεψης και τηλεδιάσκεψης. Ενώ το κείμενο καθιστά το στοιχείο αυτό προαιρετικό, η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να το καταστήσουν υποχρεωτικό, όταν ζητείται από τα θύματα για τη συμμετοχή τους στη δίκη. Η απαίτηση αυτή ευθυγραμμίζεται με την ανακοίνωση της ΕΕ σχετικά με την ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης ([14]) και τον προτεινόμενο κανονισμό για την ψηφιοποίηση της διασυνοριακής δικαστικής συνεργασίας ([15]).

4.13. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση διευκόλυνσης της δυνατότητας των θυμάτων να λαμβάνουν αποζημίωση μέσω της ενίσχυσης του δικαιώματός τους να λαμβάνουν απόφαση χορήγησης αποζημίωσης κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, η οποία θα καταβάλλεται άμεσα στο θύμα μετά την έκδοση της απόφασης. Παρόλο που μέρος του κειμένου, που αναφέρεται στις φράσεις «εντός εύλογης προθεσμίας» και «χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση» ενδέχεται να οδηγήσει σε διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των θυμάτων και μεταξύ των κρατών μελών, η άμεση αποζημίωση χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση θα εξασφαλίσει την αποτελεσματική αποζημίωση των θυμάτων και θα αποτρέψει τη δευτερογενή θυματοποίηση. Η ΕΟΚΕ γνωρίζει ότι η δυνατότητα του κράτους να προκαταβάλλει την αποζημίωση και να την ανακτά αργότερα από τον δράστη θα έχει οικονομικές επιπτώσεις, κάτι που δεν αξιολογήθηκε επαρκώς στην πρόταση. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να ανταλλάξουν τις ορθές πρακτικές τους όσον αφορά την ανάπτυξη ισχυρών προγραμμάτων αποζημίωσης, λαμβάνοντας υπόψη τις δημοσιονομικές επιπτώσεις των εν λόγω προγραμμάτων.

4.14. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν μέτρα για να εξασφαλίσουν οικονομικά προσιτή και ποιοτική νομική εκπροσώπηση, ούτως ώστε να διασφαλιστεί η πρόσβαση των θυμάτων στη δικαιοσύνη και το δικαίωμά τους να προβάλλουν τις αξιώσεις τους.

5. **Ειδικές παρατηρήσεις σχετικά με την εφαρμογή και την παρακολούθηση της οδηγίας**

5.1. Η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει επανειλημμένα το ζήτημα της έλλειψης σαφήνειας και του μεγάλου περιθωρίου διακριτικής ευχέρειας που παρέχεται στα κράτη μέλη στην αναθεώρηση της οδηγίας. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι η ασαφής διατύπωση θα δυσκολέψει τα κράτη μέλη στο να διασφαλίσουν την αποτελεσματική μεταφορά στο εθνικό δίκαιο και εφαρμογή, αφήνοντας τα θύματα με διάφορους βαθμούς προστασίας των δικαιωμάτων τους σε ολόκληρη την ΕΕ.

5.2. Ενώ η τρέχουσα στρατηγική για τα δικαιώματα των θυμάτων λήγει το 2025, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εγκρίνει την επόμενη στρατηγική και να διασφαλίσει τη συνέχεια του έργου της Πλατφόρμας για τα δικαιώματα των θυμάτων, ως μέσο καθοδήγησης και παροχής συνδρομής στα κράτη μέλη κατά τη μεταφορά και την εφαρμογή της οδηγίας.

5.3. Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης τα κράτη μέλη να εγκρίνουν εθνικές στρατηγικές ή προγράμματα για τα δικαιώματα των θυμάτων και να ενισχύσουν τον συντονισμό και τη συνεργασία σε διασυνοριακές υποθέσεις. Η ΕΟΚΕ καλεί επίσης τα κράτη μέλη να ακολουθήσουν πολυτομεακή προσέγγιση και να αποφύγουν τη στεγανοποίηση σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

5.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η δημιουργία πλαισίων και μηχανισμών συντονισμού σε εθνικό επίπεδο είναι αναγκαία για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των θυμάτων, και ότι η παροχή υπηρεσιών υποστήριξης των θυμάτων διασφαλίζεται αποτελεσματικά σε ολόκληρη την επικράτεια κάθε κράτους μέλους. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη διάταξη που απαιτεί από τα κράτη να θεσπίσουν και να εφαρμόσουν ειδικά πρωτόκολλα σχετικά με την οργάνωση των υπηρεσιών και των δράσεων στο πλαίσιο της οδηγίας. Ωστόσο, θα είναι κρίσιμης σημασίας η Επιτροπή να παρακολουθεί την αποδοτικότητα αυτών των πρωτοκόλλων και να αναπτύξει μεθόδους αξιολόγησης της ποιότητας των υπηρεσιών.

5.5. Η έκθεση αξιολόγησης επισήμανε το ζήτημα της χρηματοδότησης, όταν οι ελλείψεις πόρων είναι ελάχιστες σε σύγκριση με την ανάγκη προστασίας των θυμάτων, ιδίως για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να διαθέσουν επαρκή χρηματοδότηση για τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο και την εφαρμογή της οδηγίας και εισηγείται στην Επιτροπή να εγγυηθεί ότι η ενωσιακή χρηματοδότηση θα ενισχυθεί και θα χρησιμοποιηθεί για την εφαρμογή της.

5.6. Η ΕΟΚΕ σημειώνει θετικά την πρόταση για την παροχή δεδομένων και στατιστικών στοιχείων. Για να διασφαλιστεί η συλλογή συγκρίσιμων δεδομένων, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό η Επιτροπή να υποστηρίζει τα κράτη μέλη στη συλλογή δεδομένων, μεταξύ άλλων με την κατάρτιση κοινών προτύπων, την ανάλυση των δεδομένων και μορφότυπους υποβολής τους. Προτείνεται να πραγματοποιηθούν θυματολογικές έρευνες στα κράτη μέλη σύμφωνα με τη συμφωνηθείσα ενιαία μεθοδολογία για την αποκάλυψη της πραγματικής κατάστασης θυματοποίησης, καθώς και να συμπεριληφθούν τα δεδομένα από τις έρευνες στους τυποποιημένους μορφότυπους υποβολής δεδομένων. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να συμπεριλάβει τις υπηρεσίες υποστήριξης των θυμάτων και τις σχετικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στην ανάπτυξη κοινών προτύπων και μορφοτύπων υποβολής δεδομένων μέσω της πλατφόρμας για τα δικαιώματα των θυμάτων και με τη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού δικτύου για τα δικαιώματα των θυμάτων. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ συνιστά ευρύτερη ανάλυση των δεδομένων, μεταξύ άλλων ανά αναπηρία, εθνοτική καταγωγή και γενετήσιο προσανατολισμό, όταν οι πληροφορίες αυτές είναι διαθέσιμες και δημοσιοποιούνται από τα θύματα.

Βρυξέλλες, 14 Δεκεμβρίου 2023.

Ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Oliver RÖPKE

([14]) COM(2020) 710 final (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0710).
([15]) COM(2021) 759 final (https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52021PC0759).